

Ключевич М.М. - канд. с.-г. н.

Житомирський національний агроєкологічний університет, Україна

ТРИТИКАЛЕ- ПЕРСПЕКТИВНА КУЛЬТУРА ДЛЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Аналізуючи світові тенденції розвитку зерновиробництва можна спостерігати, що в найближчому майбутньому очікується скорочення пропозиції продовольчого та фуражного зерна на міжнародному ринку. У поєднанні з проблемою зростання населення земної кулі досить реально вбачається загроза глобальної продовольчої кризи, що викликає необхідність використання високопродуктивних і високоякісних джерел білку. В рослинництві одним із цінних потенційних джерел білку як для споживання людиною так і в якості корму для тварин є тритикале [1, 2].

Враховуючи той факт, що у багатьох розвинених країнах, які є світовими експортерами зерна, потенціал врожайності зернових культур, майже вичерпаний, Україна, маючи членство в СОТ, може вже в перспективі стати одним із провідних постачальників зернової продукції на світовий ринок [2-4].

Саме тритикале поряд з іншими зерновими культурами посідає важливе місце в зерновиробництві нашої країни.

Тритикале - одне із найбільших досягнень ХХ століття. Це новий вид сільськогосподарського злака, що має ряд особливих властивостей [2].

Менш ніж за 30 років пшеничино-житній амфідиплоїд перетворився на практично цінну зернову і кормову культуру, інтерес до якого зростає. Так, з'являються нові сорти, збільшуються посівні площі цієї культури: тритикале озиме займає понад 160 тис. га, а ярі форми висівають на площі до 50 тис. га., вдосконалюється технологія вирощування.

Сьогодні ця культура представляє інтерес для кондитерської, спиртово-горілкової, пивоварної та інших галузей промисловості.

Завдяки високому вмісту білку, лізину і смаковим якостям тритикале є однією з кращих кормових культур: вміст білку складає 10-28 %, жиру - 2,4%, цукру - 6-10%. що значно перевищує показники у пшениці. Зерно тритикале збагачене вітамінами, а за амінокислотним складом білки мають вищу поживну цінність, ніж жито, тому ця культура представляє великий інтерес для комбікормової промисловості [2, 4].

У той же час, тритикале успадкувало незначну схильність до ураження найбільш поширеними збудниками хвороб зернових культур, що знижує його урожайність [2, 5].

За даними наших досліджень, проведених в Поліссі України (Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська та інших областях) протягом 2007-2012 рр., найбільш розповсюдженими грибами-збудниками хвороб тритикале є: *Alternaria* spp., *Ascochyta graminicola* Sacc, *Cladosporium*

spp., *Pyrenophora tritici-repentis* (Died.) Drechsler, *Phaeosphaeria nodorum* (E. Mull.) Hedjar., *Puccinia triticina* Erikss., *Fusarium* spp., *Blumeria graminis* (DC.) Speer., *Cochliobolus sativus* (S. Ito&Kurib.), *Mycosphaerella graminicola* (Fuckel) J.Schrot. тощо.

Проте на культурі відмічається менший розвиток хвороб порівняно із пшеницею, житом, ячменем тощо, що дає нам великі перспективи вирощувати його, а також полбу у сертифікованих масивах під органічне виробництво.

Потреба у вивченні фітогіатогенного комплексу тритикале з'явилася враховуючи широкий вихід цієї культури в промислове виробництво. Нетривалий час культивування цієї культури в Україні вимагає удосконалення технології вирощування і, особливо, одного з найважливіших її елементів - системи захисту рослин від хвороб.

Основними методами захисту тритикале від мікозів за умов органічного виробництва є: агротехнічний, біологічний, натуральний, фітонцидний, імунологічний, механічний тощо.

У всьому світі нині більш ніж актуальне є вдосконалення біологічних прийомів захисту посівів від хвороб. Основне завдання біологічного методу - профілактика з терапевтичним впливом, що дозволяє добитися того, що рослина самостійно починає сильніше реагувати на виникаючі несприятливі фактори.

За результатами наших досліджень досить ефективними на тритикале озимому і ярому проти хвороб та покращення росту і розвитку рослин є використання біологічних препаратів (Агат 25-К, ПА, Азофосфорин, Фітодоктор) та регуляторів росту рослин (Регоплант, в.с.р., Стімпо, в.с.р.) для обробки насіння та посівів.

Саме використання біологічних натуральних засобів захисту рослин на посівах тритикале за умов органічного виробництва забезпечить отримання стійких врожаїв якісного зерна незалежно від викликів природи.